

Soltavlan

Plötsligt blir det historiska verket levande



Prins Eugen, förstudie till altartavlan i Kiruna kyrka. Foto: Lars Edelholm

På en ny utställning i ateljén på Waldemarsudde tar Matts Leiderstam avstamp i prins Eugens altartavla i Kiruna kyrka. Här finns en smittsam nyfikenhet – plötsligt framstår det historiska konstverket som öppet och tillgängligt.

Hanna Johansson

Publicerad 2026-01-05

 Följ skribent



Soltavlan

Utställning

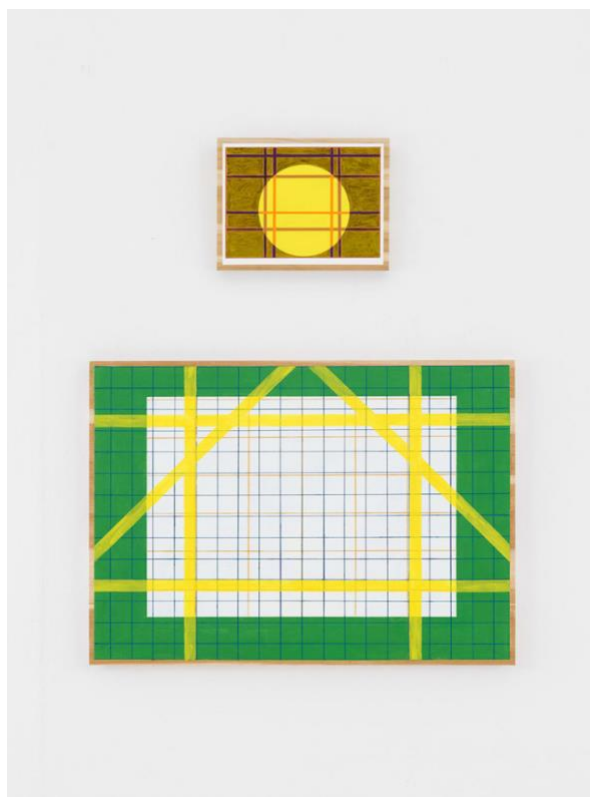
Var: Prins Eugens Waldemarsudde

Visas till och med 15 mars 2026.

Altartavlan i Kiruna kyrka saknar religiösa motiv och symboler, och den föreställer ett landskap som för de tidigaste församlingsmedlemmarna i början av förra seklet måste ha tett sig rätt främmande: en tuktad lund av jämnstora träd på en slätt över vilken sex stiliserade solstrålar sänker sig, som från en gudomlig strålkastare. Prins Eugen hade influerats av resor till

Italien, Västergötland och Östergötland när han skapade bilden, och han använde sig av en liknande komposition i en väggmålning på Östra real där ljuset i stället sänker sig över Stockholm.

I samband med flytten av Kiruna kyrka förra året fick konstnären Matts Leiderstam i uppdrag av Maria Lind, chef för Kin (Konstmuseet i norr), att fördjupa sig i altartavlan i en utställning som först visades på Kin och som i november öppnade på Waldemarsudde i Stockholm, i prins Eugens gamla ateljé. Kyrkoflytten i augusti var en spektakulär händelse, med livesändning i SVT, världsrekord i kyrkkaffe, kungen och Carola, och på de uppsnabbade filminspelningarna liknande kyrkans färd genom staden mest någonting ur en animerad Miyazake-film.



Strax därefter meddelade LKAB att gruvbrytningen påverkar marken mer än beräknat och att betydligt fler kirunabor kommer att hamna inom den så kallade sprickzonen och behöva flytta. Att beskedet kom så nära inpå kyrkoflytten menade man var en tillfällighet, men det väckte en del kritik – kyrkan borde ha "fått färdas med sanningen, med värdigheten i att vi som bor här visste vad som väntade", som kyrkoherden Lena Tjärnberg vackert formulerade det i en krönika i Kirunatidningen.

Utställningen på Waldemarsudde överbetonar inte de politiska dimensionerna i altartavlans på nytt aktualiserade historia, men helt frånvarande är de inte. På Matts Leiderstams tidslinje över altartavlans

förflutna och framtid konstateras att medeltemperaturen i Kiruna stigit med 3 grader sedan början av 1900-talet, vilket försvårar för samebyarna Laevas och Gabnas renskötsel, och en spekulativ datumpunkt placerad år 2138 – då kyrkan stått på sin nuvarande plats i 113 år, lika länge som på sin ursprungliga – föreslår att medeltemperaturen vid det laget kommer att ha stigit så pass att landskapet utanför kyrkan kanske mer och mer börjat likna det som skildras på tavlan



På den nya platsen kommer ljuset att fylla kyrkorummet på ett annorlunda sätt.

Här visas en förstudie till altarmålningen, installerad över ett rutnät i trä tillsammans med en ny målning av Leiderstam som liksom fortsätter i originalverkets tomrum. Mindre målningar i gallerirummet plockar upp färgerna och det intensivt projicerande ljuset i altartavlan.

Här finns också en modell av Kiruna kyrka, och i rummet intill visas ett antal verk ur museets samlingar som skildrar motiv från Norrland och det arktiska området, bland annat Anna Bobergs strama ”Längst in i fjorden” – ett motiv från Lofoten – och J. A. G. Ackes helt utsökt konstiga porträtt av Hjalmar Lundbohm, LKAB:s första disponent i Kiruna och beställaren av prins Eugens altartavla.

Den stora styrka på ”Soltavlan” är utställningens fokus på den konstnärliga processen, där Leiderstams uppenbara nyfikenhet på altartavlan smittar av sig. I en intervju i utställningskatalogen berättar han om hur han genast när han började arbeta med utställningen testade att lägga ett rutnät över en reproduktion av tavlan för att försöka lista ut i vilken mån prins Eugen använt sig av det.

Plötsligt framstår det historiska konstverket som öppet, tillgängligt, ett resultat av medvetna beslut och praktiska omständigheter, slump och val, som ju det mesta av mänskligt skapande är. Där Kiruna kyrka tidigare låg kunde solkatter spela över altartavlans lund vid dagsljus, men var prins Eugen medveten om det? Han arbetade bara i Kiruna under vinterhalvåret och förhöll sig alltså troligtvis främst till det för tiden nya elektriska ljuset inne i kyrkan. På den nya platsen kommer ljuset att fylla kyrkorummet på ett annorlunda sätt.